

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Elberling, Carl.

[Anmeldelse af: Adam Oehlenschläger, Erik og
Roller, en hidtil utrykt Fortælling, udgiven med
Indledning og Noter ved Viggo Bierring. Kbh.,
1897].

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

[Kbh.], 1898

s. 55-60.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

Gertrude 8

Hr. Cand. theol. A. C. Larsen

venskabeligt

Forfatteren

Dania. Bd. V. H. 1. 1898.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020704706

ANMELDELSER.

Adam Oehlenschläger, *Erik og Roller, en hidtil utrykt Fortælling.* Udgiven med Indledning og Noter ved Viggo Bierring. Kjøbenhavn (1897). Det Nordiske Forlag. XVI og 188 Sider 12°.

Naar *Erik og Roller* kaldes en hidtil utrykt Fortælling, saa er denne Betegnelse ikke ganske heldig; thi det mærkelige ved Bogen er jo netop, at den blev trykt, men rigtignok ikke gjort færdig og ikke udgivet. Hvorledes dette gik til, vide vi af Oehlenschlägers Erindringer (I, S. 193): han havde ladet flere Ark af denne Fortælling trykke, inden han traf sammen med Steffens; men da dette var skeet, kasserede han det Hele, „fordi han nu havde faaet en anden Smag“. Han bragte herved et Pengeoffer, der i hans beskedne Stilling slet ikke var lille; men der var intet andet at gjøre, da han med sit skærpede Syn kun saa Manglerne ved sit Arbeide. Nu fik han nok at bestille med *Digtene af 1803*, som skulde være færdige i December 1802, og saa gik der et Aars Tid. Da offentliggjorde han i *Simon Poulsens Nytaarsgave for 1804* fire Digte: *Freias Rok, Freias Sal, Sjølund* og *Bjarkemaal*, med den Bemærkning, at disse Digte „høre til en nordisk Fortælling, som i sin Tid vil blive Publikum bekjendt“. Det synes herefter, som om Oehlenschläger virkelig har tænkt paa at omarbeide *Erik og Roller*. Det gjorde han dog ikke; men han skrev *Vaulundurs Saga*, og naar man læser den Prosa, han nu evnede at skrive, kan man godt forstaae, hvorfor han kasserede den ældre Fortælling; men man kan ogsaa godt forstaae, at han nu, da han var bleven roligere, lyste de nævnte Digte i Kuld og Kjon. Saa gik der en halv Snees Aar, i hvilke Oehlenschläger udsendte det ene nye Værk efter det andet, og i 1814 udkom *Helge*. Nu skulde der tænkes paa Fortsættelsen heraf, og i *Hroars Saga* indfløttede han en kort Beretning om Eriks og Rollers Eventyr. Denne er saare forskjellig fra det gamle Fragment og holder sig paa flere Punkter nærmere til Saxo; men af mange

Enkeltheder kan man dog see, at Oehlenschläger havde Fragmentet for sig, da han skrev. I den nye Fortælling findes kun eet større Digt, nemlig den gamle Eivins Sang om Jesus og de hellige tre Konger. Dette Digt svarer til den Sang, som den unge Eivin Skjald i Fragmentet synger om „et lidet Barn, han havde seet dybt nede i Syden“ (den nye Udgave S. 122—125); men baade i Form og Indhold ere de to Digte ganske forskellige. I de *samlede Digte* (I, 1823) optog Oehlenschläger ikke blot de før nævnte fire Digte, men han reddede desuden to af Eivin Skjalds Sange fra Forglemmelse, nemlig *Beileren ved sin Møes Lig* og *den nordiske Pilegrim* (Erik og Roller S. 137 og 154), den sidste dog kun med mange Forandringer. For et af disse gamle Digte, nemlig Bjarkemaal, havde Oehlenschläger en særlig Forkjærlighed, saa at han indflettede det baade i Hrolf Krake (tredie Sang) og i de to sidste Udgaver, som han besørgede af Palnatoke (anden Handling). — Endnu en Gang kom han tilbage til Erik og Roller, nemlig i de *Nordiske Oldsagn*, som han 1840 bearbejdede for Trykkefriheds-Selskabet; men her giver han Intet af sit eget: hvad han fortæller om Erik den Veltalende (S. 63—78) er kun et Udtog af Saxos femte Bog, naturligviis efter Vedels Oversættelse.

Om det gamle Fragment var der ikke mere Tale, og det var sagtens glemt af Alle, da F. L. Liebenberg 1860 igjen henledede Opmærksomheden derpaa. Han skriver nemlig i en Anmærkning (Oehlenschlägers Poetiske Skrifter, XIX, S. 306), at „af det forkastede Arbejde fandtes iblandt Digterens Efterladenskaber de elleve første Ark reentrykte og det tolvte i Correctur.“ Liebenberg havde stor Lyst til at udgive dette „i litterair-historisk Henseende saa høist interessante Fragment“; men heraf blev der intet, og man kjendte i mange Aar ikke mere dertil end hvad man kunde læse i Prof. Kr. Arentzens store Arbejder. Saa blev der pludselig for et Aars Tid siden megen Tale om *Erik og Roller* i Anledning af Dr. Vilh. Andersens Skrift „Guldhornene“, og Hr. Viggo Bierring skrev i Bladet „Dannebrog“ (Nr. 1575, d. 21. December 1896) en Artikel med Overskrift „Erik og Roller kontra Guldhornene“. Han vilde her vise, at i den gamle Bogs gulnede Klatpapirsblade ligge gjemt de første spæde Spirer til senere store Værker, og han anfører til Støtte for sin Paastand flere Citater i Prosa, medens man tidligere egentlig kun havde tænkt paa Digtene. Man kan godt forstaae, at Hr. Bierring under denne Syslen med *Erik og Roller* fik Lyst til at udgive hele Bogen, og det er det, som han nu har gjort.

Til Grund for dette Optryk ligger det store kongelige Bibliotheks Exemplar. Det er en Bog i Octav, der bestaaer af 12 Ark, signerede A—M (192 Sider). Den har tidligere været heftet i et blaåt Omslag, men nu er den indbunden i et tarveligt Bind med Læder-

ryg uden Titel, kun prydet med et Par Guldlinier foroven og forneden; Bindets Sider ere beklædte med marmoreret Papir i graa og rød Farve. Paa Forsatsbladet har en tidligere Eier skrevet sit Navn; men dette Hjørne er klippet af, og paa samme Blad er skrevet med Blyant Ordet „Oehlenschläger's“ d. v. s. at Bogen er et Værk af Oehlenschläger, hvad man ellers ikke uden videre kunde see, da den intet Titelblad har. Dette Ord er skrevet af Bølling, der døde 1862 som Bibliothekar ved det store kongelige Bibliothek, og det er sikkert, at Bogen i mange Aar har været paa det Sted, hvor den nu er; men naar og hvorledes den er kommen der, det kan jeg ikke oplyse. Der er ingen Rettelser i det sidste Ark, og jeg indseer heller ikke, hvorledes man skulde kunne skrive paa dette tynde og løse Papir, som visselig burde have været planeret, da Bogen blev indbunden. At dette er et andet Exemplar end det, som omtales af Liebenberg, derom er der for mig ingen Tvivl. I Hr. Kr. Arentzens „Baggesen og Oehlenschläger“ I, S. 214 læser man følgende Vers:

Herlige Bragamaal!
 skønne Æble
 i Bardegudens
 hulde Kvindes
 gyldne Kar.

Dette Sted findes i det gamle Tryk S. 180, altsaa i det tolvte Ark; men i det st. kgl. Bibliotheks Exemplar læses (den nye Udgave S. 165):

Herlige Bragamaal!
 skønne Æble,
 i Bardeqvindens
 gyldne Kar.

Jeg troede nu et Øieblik, at hiin Læsemaade hidrørte fra Correctionen; men da Hr. Arentzen senere (Adam Oehlenschläger, 1879, S. 82) har den sidste Læsemaade, har min Gisning vel intet at betyde.

Retskrivningen i det gamle Tryk er temmelig skjodesløs, saa at det samme Ord ingenlunde altid staves paa samme Maade; Tegnsætningen er ogsaa mangelfuld, og endelig findes der mange Trykfeil. Maaskee er der ingen, som man ligefrem kan kalde meningsforstyrrende, thi med lidt god Villie kan enhver opmærksom Læser rette dem; men nogle af dem ere dog temmelig alvorlige: man kan saaledes træffe „Tilfredshed“, hvor der sikkert bør læses „Utilfredshed“, „frygte“ for „frygtes“, „straffede“ for „straffende“, „han“ for „hun“ o. s. fr. Naar man nu vilde udgive Bogen, kunde man i en

Indledning omtale disse Uregelmæssigheder, men i Texten stiltiende fjerne dem, og kun hyde Læserne en smuk lille Bog med en jevn gammeldags Retskrivning, en saadan f. Ex. som den, der er benyttet i det nye Udvalg af Oehlenschlägers poetiske Skrifter. — Da Originalen imidlertid er saa sjelden, at den fast er et Unicum, kunde man ogsaa forsvare at udgive den i Facsimile; jeg tænker her dog ikke paa et moderne Facsimile, frembragt ved Photographiens Hjælp eller ved anastatisk Tryk: jeg tænker kun paa et smukt Optryk, der følger Originalen Side for Side og Linie for Linie og naturligviis gjengiver alle Trykfeil og andre Uregelmæssigheder. Et saadant Facsimile burde trykkes med Fraktur; thi deels skulde det jo ligne Originalen saa meget som muligt, deels er der et typographisk eller halv orthographisk Forhold, som ikke kan gjengives med den nu brugelige Antikva-Skrift, nemlig Brugen af det lange s: saadanne Ord som „disse“, „blusse“, „kysse“ skrives nemlig oftest med to lange s'er; Navnet paa Eriks Hjemstavn, Øen Rennesø, skrives baade med kort og med langt s, medens Hlesø, saavidt jeg har bemærket, altid skrives med kort s. Naar man seer, hvorledes Texten ender allernederst paa S. 192, tænker man strax paa, at det er en Bog, hvis Trykning er bleven brat afbrudt, og et saadant Indtryk skulde man naturligviis ogsaa faae af Facsimilet.

Hr. Bierrings Udgave er trykt med Antikva og følger ikke det gamle Tryk Side for Side og Linie for Linie. Den er saaledes ikke noget Facsimile-Tryk, men iøvrigt skal Texten være gjengivet *aldeles bogstavret*; disse to Ord ere i Indledningen understregede, hvilket efter min Mening ellers ikke seer godt ud paa Tryk, hvor man jo har andre Midler til at udhæve et Ord. Man kunde maaskee mene, at dette maa være den nemmeste Maade at besørge en Udgave paa; thi dertil behøves hverken Kritik eller Smag eller Omtanke, men egentlig kun et skarpt Syn og en aldrig trættet Opmærksomhed, der end ikke ringeagter de mindste Enkeltheder, kort sagt det, der udmærker den gode Afskriver og den gode Correcteur. Mulig ere dog disse Egenskaber i deres høieste Udvikling lige saa sjeldne som andre gode Egenskaber, og i ethvert Tilfælde har Udgiveren ikke besiddet dem i tilstrækkelig Grad: hans Arbejde er ingenlunde godt gjort. En saadan Dom bør naturligviis ikke afsiges, uden at der gives gode Grunde, og jeg vil derfor anføre nogle af de Feil, som jeg har lagt Mærke til: jeg stiller Læsemaaderne i de to Tryk overfor hinanden.

1802.

S. 8, L. 2. finde sig i en Havn
S. 33. L. 11. frygte (Trykfeil)
S. 40, L. 9 f. n. Hagl

1897.

S. 8, L. 10. finde sig en Havn
S. 34, L. 4. frygtes
S. 41, L. 13 f. n. Hagel

1802.

- S. 53, L. 5—6. spurgte den vagt-
havende Kiempe. (Trykfeil)
S. 59, L. 5 f. n. Hofmænd
S. 59, L. 3 f. n. Vestmar havde
tolv og Kolle tree Sønner.

S. 62, L. 2—3. Det er ogsaa en
norsk Kiempe!
S. 75, L. 3 f. n. han (Trykfeil)
S. 88, L. 5 f. n. Nei der er den
ikke! (Trykfeil)
S. 94, L. 3. straffede (Trykfeil)
S. 96, L. 2 f. n. bedrøvet og be-
styrtset.
S. 118, L. 1 f. n. saae deres Vogn
komme rullede. (Trykfeil)
S. 125, L. 2. Svar (Trykfeil)
S. 133, L. 2. Alterne
S. 140, L. 2 f. n. Østen . . .
Morgenrødens
klare Hiem,
S. 143, L. 8 f. n. dandsede
S. 177, L. 15. for løs at vorde.
S. 179, L. 11. svor
S. 180, L. 7. Høit han svang sig
(det er et Vers)
S. 182, L. 14. forskellige

1897.

- S. 53, L. 13—12 f. n. spurgte han
den vagthavende Kiempe.
S. 59, L. 11. Høvdinger
Denne Sætning er oversprunget;
den skulde have staaet S. 59,
L. 13 efter Ordet „Regieringen“.
S. 61, L. 12. Der ogsaa en norsk
Kiempe!
S. 72, L. 13. hun
S. 82, L. 7 f. n. Nei det er den
ikke!
S. 87, L. 13. straffende
S. 89, L. 8—7 f. n. bedrøvet be-
styrtset.
S. 108, L. 10. saae deres Vogn
komme rullende.
S. 113, L. 8 f. n. Saar
S. 120, L. 2 f. n. Altrerne
S. 128, L. 10
Morgenrødens
klare Hiem,
S. 130, L. 1 f. n. dansede
S. 162, L. 14. for los at vorde.
S. 164, L. 6. svoer
S. 164, L. 1 f. n. Høit svang han
sig
S. 167, L. 6. forskellige

Som man seer, ere nogle af de nye Læsemaader nye Feil, til-
deels af meget alvorlig Beskaffenhed, andre ere gamle Trykfeil.
der af Vanvare ere blevne rettede, og atter andre ere afvigende
Stavemaader, som kunne være meget gode efter deres Beskaffenhed.
men som afgjort ikke høre hjemme der, hvor de ere anbragte. Til
de sidste to Grupper høre de andre Feil, som jeg har lagt Mærke
til, men ikke anført her, og jeg synes kun, at der er lovlig mange
af dem; thi de ere alle Pletter i et „aldeles bogstavret“ Optryk,
medens de ingen Skade vilde gjøre i en anden Bog.

Det er maaskee meget morsomt at finde Feil hos en Medbeiler;
men i dette Tilfælde er jeg ikke. For flere Aar siden, paa en Tid.
da Ingen tænkte paa at udgive *Erik og Roller*, afskrev jeg hele
Bogen, da jeg gjerne vilde have den i min Samling og aldrig kunde
vente at faae den paa anden Maade. I denne Afskrift fulgte jeg
Originalen Side for Side og Linie for Linie og gjengav den i det

hele saa nøiagtigt, som jeg kunde; og at see til er det virkelig en ganske pæn Bog. Da jeg nu vilde collationere mit Exemplar af Hr. Bierrings Udgave, faldt mit Øie paa et Par Steder, som saae mig noget mistænkelige ud, og da jeg opsøgte dem i Afskriften, fandt jeg der andre Læsemaader. Hvor var nu Feilen? I den trykte Bog eller i Afskriften? Jeg var ikke rolig, før jeg havde seet efter i Originalen, som i disse Tilfælde gav min Afskrift Ret. Det er saaledes tildeels Selvplageri, som har ført mig til denne Under-søgelse af den nye Udgave. Jeg skrev i sin Tid en Fortegnelse over de Trykfeil i den gamle Bog, som jeg havde bemærket og gjengivet; thi jeg eller en Anden kunde ellers let ansee dem for Feil i Afskriften. Ved nu at eftersee disse Steder i den nye Udgave fandt jeg, at mange af dem vare blevne rettede. Nogle Feil har jeg fundet heelt tilfældigt, og nogle af Digtene har jeg efterseet lidt nøiere; men sammenlignet de to Texter i deres Heelhed har jeg ingenlunde.

Saaledes er denne Anmeldelse bleven til, og den er mulig allerede bleven for lang; men det maa dog være mig tilladt endnu at sige et Par Ord om Noterne bag i Bogen. Af dem faaer man nemlig mange nyttige Oplysninger. Man lærer saaledes, at Freir er Gud for Agerbruget, at Trudvanger er Thors Bolig, at Tyr er Krigsguden, og at Fenrisulven ligesom Hel og Midgaardsormen var avlet af Loke og Angerbod. Andre Noter ere af sprogligt Indhold, og af dem lærer man f. Ex., at Bane er det samme som Banemand, at en Stang er et Spær, og en Dannemand en Hædersmand. I den allersidste Note staaer, at der ved Vælskland her vistnok ikke særlig tænkes paa Frankrig; nei, jeg troede ogsaa, at man ved dette Navn nærmest tænker paa Italien, om det end maaskee ogsaa kan betyde Frankrig. Man kan vel med nogen Grund spørge, for hvem disse Oplysninger egentlig ere bestemte. At et saadant Fragment skulde kunne blive Almeenlæsning, kan man dog fornuftigviis ikke troe, og det er vel heller ikke Meningen, at det skal indføres i Skolerne. Jeg tænker mig, at Bogen maa søge sine Kjøbere og Læsere i den Oehlenschlägerske Menighed, som maaskee ikke er saa meget stor; men naar man tiltroer de Folk en saadan Uvidenhed, som disse Anmærkninger forudsætte, saa gjør man dem dog sikkert Uret. Noternes Antal løber op til halvandet hundrede, og jeg troer virkelig ikke at tage meget feil, naar jeg mener, at 90 Procent af dem ere aldeles overflødige.

Januar 1898.

Carl Elberling.

